

Програма фахового випробування з богослів'я

Священне Писання

Старий Завіт

1. Поняття про Священне Писання. Головний предмет, назва та значення Біблійної науки.
2. Поділ Священних книг за змістом та часом написання.
3. Поняття про канонічні і неканонічні книги.
4. Переклади Священного Писання: Септуагінта, Вульгата.
5. Поділ книг Священного Писання на розділи та вірші.
6. Історія формування П'ятикнижжя. Свідчення про автора.
7. Книга Буття. Час, місце написання та поділ за змістом.
8. Книга Чисел. Назва, час, місце та мета написання. Поділ за змістом.
9. Книга Вихід. Назва, час, місце і мета написання. Важливі прообрази Ісуса Христа в книзі Вихід.
10. Сінайське законодавство.
11. Історичні книги Старого Завіту.
12. Книга Ісуса Навина і його прообразне значення.
13. Книга Суддів. Автор і час написання книги.
14. Книга Премудрості Соломона. автор і час написання. Поділ за змістом.
15. Автор книги Премудрості Ісуса, сина Сираха. Поділ за змістом.
16. Книга Руф. Назва, автор і час написання.
17. Книга Пісня Пісень. Зміст книги і її поділ на частини. 18. Книга Еклезіяста. Вчення про марноту про пам'ять смерті і богобоязнь.
19. Короткий огляд життя Соломона і його творчості.
20. Книга Притчей Соломона. Головні предмети вчення у книзі.
21. Книги Царств: авторство, короткий зміст.
22. Книги Хронік: автор, мета написання. Джерела книг Хронік.
23. Книга Естер. Неканонічні місця книги Естер.
24. Поняття про пророчі книги і їх значення. Біблійний і хронологічний порядок пророчих книг.
25. Книга пророка Іони. Свідчення про пророка. Склад і зміст книги.
26. Псалми: пророчі, молитовно-втішальні, подячно-похвальні.
27. Першопочаткові збірники псалмів і з'єднання їх в одну книгу.
28. Неканонічні книги. Ставлення до неканонічних книг Православної Церкви.
29. Головні предмети вчення у книзі Іова.
30. Подвиг Юди, Іонафана і Симона Макавеїв.

Новий Завіт

31. Поняття про Священні книги Нового Завіту.
32. Коротка історія канону новозавітних книг.
33. Поняття про Четверосвангеліє. Відомості про авторів, характеристика. Час, місце і мета написання.
34. Книга діянь Апостолів: назва книги, автор, мета, час і місце написання.
35. Достовірність священних книг Нового Завіту. Оригінальність Священного новозавітного тексту.
36. Соборні послання Апостолів. Число, мета написання.
37. Соборне послання апостола Якова.
38. Перше послання ап. Петра.
39. Друге послання ап. Петра.
40. Перше послання ап. Іоанна.
41. Друге послання ап. Іоанна: адресат, короткий зміст.
42. Третє послання ап. Іоана: загальний зміст, достовірність послання.
43. Соборне послання ап. Іуди: відомості про автора, причина, місце, час написання, загальний зміст послання.
44. Ап. Павло – апостол народів. Особа ап. Павла і його внесок в розбудову Церкви Христової.
45. Послання ап. Павла: Число, порядок розміщення в каноні.
46. Послання до римлян. Заснування Римської Церкви. Аналітичний огляд змісту і поділ послання.
47. Перше послання до коринфян. Заснування Церкви Коринфської.
48. Друге послання до коринфян. Привід до написання, час і місце написання.
49. Послання до Галатів. Заснування Церкви в Галатії. Аналітичний огляд змісту і поділ послання.
50. Послання до єфесян. Заснування Єфеської Церкви. Аналітичний огляд змісту послання.
51. Послання до филипійців. Заснування Церкви в Филипах.
52. Послання до колосян. Заснування Церкви в Колосах.
53. Перше послання до фессалонікійців. Заснування Церкви в Фессалоніках.
54. Друге послання до фессалонікійців. Причини написання.
55. Перше послання до Тимофія: настанови апостола.
56. Друге послання до Тимофія.
57. Послання до Тита. Привід до написання.
58. Послання до Филімона. Адресат, мета і час написання, огляд змісту.
59. Послання до євреїв. Причини написання. 60. Одкровення ап. Іоана Богослова: автор, мета написання.

Догматичне богослів'я

1. Поняття про догматичне богослів'я.
2. Поняття про догмат.
3. Джерела християнського віровчення.
4. Незмінність християнського віровчення з боку змісту і числа догматів.
5. Важливість і значення догматів.
6. Віровикладення древньої вселенської Церкви і символічні книги.
7. Римо-католицькі і протестантські віровикладення та символічні книги.
8. Завдання науки про догмати. Відношення розуму до істин Одкровення.
9. Можливість пізнання Бога.
10. Засоби Богопізнання.
11. Моральні умови Богопізнання.
12. Поняття про суттєві властивості Єства Божого.
13. Духовність сутності Божої.
14. Властивості Єства Божого як Духа.
15. Єдність і єдинство Боже.
16. Історія догмату про Святу Трійцю.
17. Троїчність лиць в Божестві.
18. Свідчення Старого Завіту про Троїчність Лиць в Бозі.
19. Свідчення Нового Завіту про Троїчність Лиць в Бозі.
20. Божество Бога Отця.
21. Божество Бога Сина.
22. Божество Бога Духа Святого.
23. Єдиносутність Лиць Святої Трійці.
24. Особистні властивості Лиць Святої Трійці.
25. Поняття про Filioque .
26. Бог – Творець світу. Образ творіння. Неправославне вчення про виникнення світу.
27. Причина творіння світу. Досконалість створеного світу.
28. Дійсність буття духовного світу. Походження і природа ангелів.
29. Діяльність ангелів і їх властивості.
30. Бог – Творець людини. Особливість цього творіння
31. Душа людини та її відмінність від тіла. Значення душі.
32. Походження душ окремих людей. Безсмертя душі.
33. Природний склад людини. Питання дихотомії і трихотомії.
34. Образ божий в людині. Призначення людини в світі.
35. Бог – Промислитель світу. Дійсність Промисла Божого і його необхідність для світу.
36. Бог - Промислитель людини до гріхопадіння.
37. Зло і гріх у світі. Страждання і смерть та їх походження. Падіння в ангельському світі і його час.
38. Гріхопадіння людей і його історія. Можливість гріхопадіння. наслідки гріхопадіння.
39. Першорідний гріх. Його загальність і спадковість.
40. Першоевангеліє. Приготування роду людського до прийняття Месії. Повнота часу.
41. Пришествя на землю і втілення Сина Божого. Ісус Христос є обіцяний Месія.
42. Господь Ісус Христос є Істинний Бог.
43. Повнота людської природи в Ісусі Христі. Необхідність цього для нашого спасіння.
44. Христологічні ересі в історії Церкви і боротьба з ними. Образ єднання природ у Христі.
45. Єдине поклоніння Ісусу Христу. Безгрішність людської природи у Христі.
46. Пріснодівство Божої Матері. Пресвята Діва Марія є Богородиця.
47. Викуплення людства. Поняття викуплення.
48. Необхідність викуплення і освячення людства.. Кому і за що приноситься Жертва Христа.
49. Додатковий бік викуплення людства: звільнення від “Клятви Адама” і “Клятви Закону”.
50. Фізичні і моральні наслідки гріхопадіння. Милість Божа до грішного людства.
51. Поняття про спасіння. Від чого спасає Господь Ісус Христос?
52. Поняття про троїчне служіння Господа нашого Ісуса Христа.
53. Закон Євангельський і Закон Мойсея.
54. Молитви Церкви за померлих. Час другого пришествя Ісуса Христа. Його ознаки. Друге Пришествя Христа.
55. Поняття про таїнства як засоби освячення.
56. Сходження Ісуса Христа у пекло і перемога над ним.
57. Воскресіння Ісуса Христа і значення Його в справі спасіння.
58. Вознесіння Господа нашого Ісуса Христа на небо, вічне царювання після вознесіння.
59. Необхідність Божественної допомоги для засвоєння людсьми спасіння, яке їм дарується.
60. Поняття про благодать, як про освячуючу силу Святого Духа.
61. Смерть тілесна і безсмертя душі. Попередній суд. Поняття про митарства. Стан праведників і грішників після особистого суду.
62. Церква небесна (торжествуюча) і Церква земна (войовнича).
63. Царство Боже і Церква на землі. Основа і мета Церкви.
64. Церковна ієрархія, її Боговстановленість та необхідність апостольського приємства. Благодать Божа, її дія і свобода людини.

65. Єднання Церкви з її Главою Христом і Святим Духом.
66. Необхідність належати до Церкви для спасіння.
67. Суттєві властивості Церкви Христової.
68. Союз між Церквою земною і небесною.
69. Молитовне заступництво (клопотання) святих за віруючих, які живуть на землі. Молитовне призначення святих у Церкві земній.
70. Шанування святих у Православній Церкві, останків (мощей) святих угодників Божих. Шанування ікон.
71. Церква – посередниця освячення людини.
72. Церква – Тіло Христове.
73. Невидима дія таїнства хрещення.
74. Воскресіння мертвих і переміна живих при кінці світу.
75. Загальний суд і кінцева участь праведних і грішних.

Історія Української Православної Церкви

1. Поняття, завдання і предмет вивчення Історії Української Православної Церкви.
2. Періодизація історії Української православної Церкви . Джерела з історії УПЦ.
3. Проповідь апостола Андрія на українських землях . Свідчення літописців і церковних істориків.
4. Грецькі колонії і поширення християнства на півдні України.
5. Місійна праця свв. рівноапостольних Кирила і Мефодія . Утиски свв. братів з боку латинників. Так звана «єресь триязичія».
6. Аскольдове хрещення Руси. Свідчення Константинопольського патріарха Фотія.
7. Княгиня Ольга , її хрещення . Поширення Християнства на Русі за часів її правління. Упокоєння княгині Ольги, розповідь літописця.
8. Київська земля на зорі святого Хрещення. Язичницька віра і необхідність її заміни.
9. Місійні посольства до Київського князя Володимира. Вибір віри. Особисте хрещення.
10. Хрещення Руси-України. Літописне повідомлення про цю подію.
11. Спроби католицьких істориків довести, що Русь прийняла хрещення із Рима. Християнсько-культурний аспект прийняття св. рівноапостольним князем Володимиром християнства із Візантії.
12. Заснування Київської митрополії, проблема достовірності повідомлень про її першого митрополита.
13. Залежність Київської митрополії від Константинопольського патріарха в домонгольський період. Канонічний статус.
14. Київська митрополія часів князя Ярослава Мудрого. Новоутворені єпархії на її канонічній території.
15. Київський митрополит Іларіон . «Слово про Закон і Благодать».
16. Київський собор 1147 р. Друга спроба проголошення автокефалії. Поставлення митрополита-русича Климента Смолятича.
17. Церковне управління в Київській Русі у домонгольську добу. Перші спроби князя Андрія Боголюбського розколоти Київську митрополію.
18. Церковне право і відносини між державою і Церквою в Україні-Русі часів св. Володимира і Ярослава Мудрого.
19. Номоканон, кормчі книги і їх поява на Русі. Внутрішнє церковне право. Канонічна діяльність Київських митрополитів у домонгольську добу (до 1240 р.).
20. Церковне просвітництво , подвижництво , канонізація святих на Русі в домонгольський період (до 1240 р.). Перші мученики-страстотерпці князі Борис і Гліб , їх пошанування на Русі.
21. Побудова перших християнських храмів в Україні-Русі . Церковна архітектура і мистецтво домонгольської доби (до 1240 р.).
22. Заснування перших монастирів в Київській Русі . Києво-Печерська лавра . Преподобні Антоній і Феодосій Печерські .
23. Київська митрополія за часів Галицько-Волинської держави . Татаро-монгольська навала і зміни в церковному житті на Русі у XIII столітті .
24. Монголо-татарська навала і переїзд Київських митрополитів на північні землі до Володимира на Клязьмі . 24. Утворення Галицької митрополії . Взаємини між Церквою і державою в Галицько-Волинському князівстві .
25. Претензії московських митрополитів на Київську кафедру . Новгородська архієпископія і боротьба її владик з Московськими владиками за першість .
26. Київська митрополія в Литовсько-Руській державі . Боротьба литовських князів за її самостійність .
27. Перші відомості про відновлення митрополічного осідку в Києві в Литовсько-Руській державі .
28. Розділ Митрополії Київської і всієї Руси на дві – Київську і Московську . Причини і передумови поділу.
29. Флорентійська унія . Митрополит Ісидор.
30. Обрання окремого митрополита в Москві. Проголошення автокефалії Російської церкви і проблема її канонічності.
31. Боротьба за духовну владу в Україні 1448-1458 рр. Висвята окремого митрополита на Київську кафедру. Григорій Болгаринович і його перехід в Православ'я.
32. Київська митрополія і її канонічна територія та статус . Київські митрополити другої пол . XV-XVI ст . Священномученик Макарій .
33. Політичні польсько-литовські унії XV-XVI століть.
34. Українське церковне право. Віленський церковний собор 1509 р. і його правила.
35. Обласні церковні собори другої половини XVI століття . Приїзд Константинопольського Патріарха Єремії . Церковні Собори за його участю.
36. Походження православних братств. Львівське і Віленське церковні братства , їх ставропігія і статuti.
37. Діяльність православних братств в Україні XVI-XVII століть. Захист Православ'я.
38. Церковно-освітня діяльність Української Православної Церкви у XVI столітті . Львівська братська школа .
39. Розвиток українського богослів'я в Україні у XVI столітті . Полемічні твори доберестейського періоду. Іван Вишенський , Василь Суразький , Герасим Смотрицький.
40. Видавнича справа в Україні у XVI столітті. Острозька Біблія . Іван Федорович.
41. Князь Костянтин Острозький і Острозька Академія .
42. Православний і Латино-уніатський собори в Бересті 1596 року . Артикули Берестейської церковної унії .
43. Становище православних після Берестейської унії 1596 року. Сеймова боротьба православних у перше десятиліття XVII століття.

44. Полемічні твори після Берестейської церковної унії 1596 р. «Тренос» Мелетія Смотрицького.
45. Відновлення православної ієрархії 1621 року. Українське козацтво в боротьбі за православну віру. Київський митрополит Іов Борецький.
46. Святитель митрополит Київський Петро Могила (1632-1646) і його церковно-богословська діяльність. Київський собор 1641 р. Прийняття Катехизису і Требника Петра Могили.
47. Створення Києво-Могилянської Академії в середині ХУІІ століття. 48. Українська Православна Церква в добу Хмельниччини. Київський митрополит Сильвестр Косів і його ставлення до Переяславських подій 1654 року.
48. Київський митрополит Діонісій Балабан і його церковна діяльність на тлі політичної «руїни».
49. Боротьба за київську катедру після смерті Діонісія Балабана. Митрополит Йосиф Нелюбович-Тукальський. Запустіння митрополичої катедри після його смерті.
50. Московська церковна політика в Україні після приєднання Київської Митрополії до Російської Церкви 1686 р. Нищення прав і привілеїв Київської митрополії (Української Церкви). 52. Вплив українських ієрархів на Московську церкву у ХУІІІ ст.
51. Доля Православної Церкви в Правобережній Україні під Польщею у ХУІІІ ст. Православна Церква в період 3-х поділів Речі Посполитої.
52. Денаціоналізація російським Св. Синодом і світською владою українського церковного життя у ХІХ- поч. ХХ ст.
53. Переклади Святого Письма на українську мову у ХІХ-ХХ столітті.
54. Всеукраїнський Собор 1918 р.: загальна характеристика.
55. Перший Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 14-30 жовтня 1921 р. Ідеологічні засади УАПЦ. Так звані «Київські канони» 1921 р. Соборноправність, автокефалія, українізація.
56. Патріарший і Синодально-Канонічний Томос Вселенської Константинопольської Патріархії від 13 листопада 1924 р., його значення в історії Української Православної Церкви.
57. ІІ Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р. Усунення митрополита Василя Липківського від управління УАПЦ.
58. Перший «надзвичайний» церковний Собор 1930 р. «Самоліквідація» УАПЦ. Другий «надзвичайний» церковний Собор УПЦ 1930 р.
59. Відродження УАПЦ декретом митрополита Діонісія (Валединського) від 24 грудня 1941 р. Початок боротьби між Автономною і Автокефальною Церквами в східних областях України. Вороже ставлення німецької влади до УАПЦ.
60. Український церковний рух в Автокефальній
61. Православної Церкві в Генерал-Губернаторстві 1939-1941рр. Висвята в Генеральній Губернії української православної ієрархії. Архієпископ Холмський і Підляшський Іларіон (Огієнко).
62. УАПЦ у повоєнній Німеччині (1946-1950). УАПЦ (Соборноправна). Ашафенбурзький розкол 1947 р.
63. УПЦ в США. Об'єднання православних українців у Західній Європі, Австралії та Новій Зеландії. УАПЦ в Південній Америці після ІІ Світової війни (1939-1945).
64. Повне підпорядкування православних парафій в Україні Московському Патріархові. Створення
65. Українського екзархату після ІІ Світової війни (1939-1945). 66. Український екзархат Московського Патріархату в роки хрущовського гоніння на Православну Церкву в СРСР.
66. Українська Греко-Православна Церква в Канаді. Церковно-освітня діяльність митрополита Вінніпегу і всієї Канади Іларіона (Огієнка).
67. перейменування Українського екзархату на Українську Православну Церкву. Праця митрополита Київського і Галицького Філарета над розширенням автономії УПЦ в нових політичних умовах.
68. Митрополит Київський і Галицький Філарет (Денисенко) і стан Православної Церкви в Україні у період його керування екзархатом (70-80-ті рр.). 70. Всеукраїнський Православний Церковний Собор 5-6 червня 1990 р. Проголошення Київського Патріархату. Перший Патріарх Київський і всієї України Мстислав, приїзд його до Києва та інтронізація в Соборі Св. Софії.
69. Помісний Собор УПЦ 1-3 листопада 1991 р. Курс на автокефалію. Повна нівеляція Архієрейським Собором РПЦ статутних положень УПЦ і рішення Помісного Собору 1991 р.
70. Всеукраїнський Православний Об'єднаний Собор 25-26 червня 1992 р. і його постанови. Проголошення Української Православної Церкви - Київського Патріархату. Святійший Патріарх Мстислав – глава УПЦ КП.
71. Всеукраїнський Православний Церковний Собор 21-24 жовтня 1993 р. Обрання Патріарха Київського і всієї Руси України Володимира (Романюка). УПЦ КП в період його патріаршества. Кончина Святійшого Патріарха
72. Володимира (Романюка). «Чорний вівторок» 18 липня 1995 р.
73. Всеукраїнський Православний Церковний Собор 20-22 жовтня 1995 р. Обрання Патріархом Київським і всієї Руси України Філарета (Денисенка), його інтронізаційна промова. Утвердження і кількісне зростання УПЦ-КП. 75. Всеукраїнська міжнародна християнська Асамблея до 2000-ліття Різдва Христового. Доповідь Святійшого Патріарха Філарета. Патріарші візитації в 1998 р. Освячення національних церковних святинь. Сучасний стан Української Православної Церкви Київського Патріархату.

Загальноцерковна історія

1. Поняття про церковну історію. Джерела церковної історії.
2. Заснування Церкви Господом Ісусом Христом.
3. Перші успіхи апостольської праці.
4. Життя перших християн.
5. Обрання дияконів. Святий першомученик архідиякон Стефан.
6. Розповсюдження Церкви. Хрещення сотника Корнилія та початок навернення язичників.
7. навернення Савла.
8. Перша місійна подорож апостола Павла. Апостольський Собор.
9. Друга місійна подорож апостола Павла.
10. Третя місійна подорож апостола Павла.
11. Ув'язнення апостола Павла у Єрусалимі та Кесарії. Подорож до Риму.
12. Четверта місійна подорож та мученицька смерть апостола Павла.
13. Благівісницька праця святих апостолів Петра, Андрія, Якова та Іоанна.
14. Благівісницька праця святих апостолів Филипа, Варфоломея, Фоми, Якова, Алфея, Юди Якового, Симона Зилота та Матфія.

15. Зруйнування Єрусалиму. Значення цієї події для християнської Церкви.
16. Причини гонінь на християн у Римській імперії. Періоди гонінь, їх особливості.
17. Перший період переслідування християн у Римській імперії.
18. Другий період переслідування християн у Римській імперії.
19. Третій період переслідування християн.
20. Міланський едикт. Його значення для Церкви.
21. Мужі апостольські. Християнські апологети.
22. Становище християн під час правління імператора Юліана Відступника. Остаточна перемога християнства над язичництвом під час правління наступників імператора Юліана.
23. Розповсюдження християнства в Північній Африці, Ефіопії, Грузії та Вірменії.
24. Розповсюдження християнства в Німеччині, Франції, Великобританії та Скандинавії.
25. Діяльність святих Кирила та Мефодія. Розповсюдження християнства серед слов'янських народів.
26. 1-й Вселенський Собор, передумови та причини його скликання.
27. Встановлення ієрархії та її устрій в перші три століття.
28. Єресь гностицизму.
29. Антитринітарії – помилковий погляд на догмат про Святу Трійцю.
30. Патрипасіяни. Вчення Павла Самосатського.
31. Монтаністи та їх вчення про церковну дисципліну.
32. Великий церковний розкол.
33. Патріархи Ігнатій і Фотій. Церковні смути в IX столітті. Болгарське питання.
34. 2-й Вселенський Собор. Час, місце, причини скликання.
35. Церковне управління. Єпископат. Утворення церковних округів: митрополії і патріархати.
36. Іслам, сутність вчення, головні засади ісламу. Коран. 37. Єресь Несторія, сутність його лжевчення. Папа Целестин та святий Кирило Олександрійський в боротьбі з новою єрессю.
37. Десять Помісних Соборів (місце, назва, роки).
38. 3-й Вселенський Собор, причина скликання, час та місце.
39. Псевдовчення Євтихія або монофізитство. Папа Лев Великий в обороні Православ'я.
40. 4-й Вселенський Собор, причини скликання, час та місце.
41. Древні Східні Церкви. Вірменська Церква.
42. 5-й Вселенський Собор. Причини скликання, перебіг виступів.
43. Монофелітство. Захисники Православ'я: Єрусалимський патріарх Софроній, святий Максим Сповідник і папа Мартин I.
44. Християнське подвижництво: преп. Антоній Великий і преп. Пахомій Великий.
45. 6-й Вселенський Собор, причини скликання, час та місце проведення, постанови.
46. Вчення Пелагія та блаженного Августина про Божественну благодать.
47. Чернецтво на Афоні: святи Петро Афонський, Євфимій, Афанасій. Лавра святого Афанасія.
48. 7-й Вселенський Собор. Перипетії боротьби за іконошанування. Патріарх Тарасій і цариця Ірина.
49. Чернецтво на Заході. Преподобний Бенедикт Нурсійський.
50. Константинопольська Православна Церква. Заснування та історія.
51. Заснування та короткий історичний огляд Єрусалимської Православної Церкви.
52. Антіохійська Церква.
53. Короткий історичний огляд Олександрійської Православної Церкви.
54. Грузинська Православна Церква.
55. Заснування та короткий історичний огляд Сербської Православної Церкви.
56. Черногорська митрополія.
57. Македонська Православна. Історичний шлях та сучасний стан.
58. Історичний шлях Румунської Православної Церкви.
59. Історичний шлях Болгарської Православної Церкви.
60. Заснування та історичний шлях Кіпрської Православної Церкви.
61. Історичний шлях Еладської Православної Церкви.
62. Албанська Православна Церква.
63. Історичний шлях Сербської Православної Церкви.
64. Чехословацька Православна Церква.
65. Відновлення автокефалії Грузинської Православної Церкви. Реакція на це з боку Москви.
66. Піднесення Сербської архієпископії до рівня патріархії. Король Стефан Душан.
67. Скасування Печської патріархії.
68. Початки християнства в Румунії.
69. Розповсюдження християнства в Болгарії. 71. Заснування незалежної Еладської Церкви та її визнання.
70. Найвидатніші черногорські владика та їх роль в історії Черногорії.
71. Проголошення автокефалії Польської Православної Церкви в 1922 році та її визнання.
72. Виступ митрополитів проти Президента Архієпископа Макаріуса на Кіпрі та його причини.
73. Відродження Православ'я в XIX-XX століттях єпископом Гораздом в Чехословаччині.